

8. Корсак К.В., Корсак Ю.К. Нооглосарій-2 — ноонауки для майбутнього без колапсів // Вища школа. — 2019. — №2. — С. 31-53.
9. Прядко, Т.П. Популізм як ризик демократичного розвитку і засіб політичної мобілізації електорату: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 / Т.П. Прядко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2018. — 20 с.
10. Федорин В. Экономика популизма <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2015/10/1/561862/> (1-10-2015) 19-10-2020

Пилипенко С.П., кандидат філософських наук, доцент каф. іноземних мов та соціально-гуманітарних дисциплін ПВНЗ «Київський медичний університет».

ТРАНСГУМАНІЗМ: ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ.

Постіндустріальний (інформаційний) етап соціального розвитку ознаменувався докорінними трансформаціями у всіх сферах людського буття. Інформаційні, комп'ютерні технології, телекомунікації стали невід'ємним атрибутом життя сучасної людини. Стрімко зростаючий з другої половини ХХ ст. технологічний прогрес, з одного боку, надав людині більше можливостей, призвів до задоволення основних потреб, покращив умови життя, якісно (сприяв збереженню фізіологічних, інтелектуальних, соціально-культурних можливостей) і кількісно (виражено в прожитих роках). Кульмінацією цього процесу можна вважати створення надзвичайних технологій, спрямованих на заміну зношених частин людського організму новими, що дозволять зробити тіло ще потужнішим. Це є перемогою природничих наук, компетенція яких не викликає заперечень. З іншого боку, самі по собі ці науки знаходяться поза межами ціннісних суджень про допустимість або неприпустимість впровадження подібних процедур. Питання щодо оцінки можливих наслідків цього прогресу вимагає виваженого аналізу з позицій філософської антропології, етики, аксіології.

У зв'язку з цим актуальною концепцією, що досліджує і прогнозує спрямованість сучасного і майбутнього соціального розвитку є концепція *трансгуманізму*, який припускає можливість створення нових форм людського існування в умовах загальнономасштабного використання передових технологій.

Термін «*трансгуманізм*» був запропонований засновником ЮНЕСКО Джуліаном Хакслі в 1957 р., а Всесвітня Трансгуманістична Асоціація (сьогодні має назву Humanity+) була створена в 1998 р.

Трансгуманізм — це раціональний, заснований на осмисленні досягнень і перспектив науки, світогляд, який визнає можливість і бажання фундаментальних змін людини за допомогою передових технологій з метою ліквідувати страждання, старіння, смерть, а також посилити фізичні, розумові і психологічні можливості людини. Концепція трансгуманізму як філософська концепція являє собою крім того міжнародний громадський рух, що є особливо популярним серед представників молоді, які виступають у підтримку технічного прогресу і постійне вдосконалення як окремої людини, так і людства в цілому.

Звернувши увагу на історію виникнення і розвитку трансгуманізму як філософської концепції, не можна не помітити, що проблеми вдосконалення людини, розширення можливостей її духу і тіла були найбільш актуальними філософськими проблемами протягом усього людського існування.

Слід зазначити, що спочатку в міфологічних, релігійних і філософських концепціях Стародавнього Світу, християнській філософській літературі Середньовічної Європи можливості досконалого існування людини вбачалися здебільшого лише в іншому, неземному світі (наприклад, в «світі Ейдос» Платона, «град Божий» Августина Блаженного). Однак, уже в епоху Відродження відношення до людини стало все більше визначатися ідеалами гуманізму, антропоцентричності, коли сама людина могла мати право визначати зміст і форму свого життя. Саме в творі гуманіста Відродження Данте Аліґ'єрі вперше використане поняття «Трансгуманізм».

Зародження і поширення ідей трансгуманізму, злиття людини з технікою з метою більш продуктивного розвитку людства можна також частково пов'язати з ідеями і реальними спробами мислителів Нового часу створити механізми, що моделюють людські дії. Також увагу привертають ідеї французького гуманіста Ламетрі, який запропонував розгляд організму людини як машини.

Ідея «Надлюдини» Ф.Ніцше, можливості подолання людиною власної природи, запропоновані К.Е.Цюлковським та іншими представниками російського космізму, все більше наближають людство до ідеї про необхідність використання сучасних технологій і досягнень наук для вдосконалення тіла й розуму людини.

В даний час ідей трансгуманізму дотримується все більше філософів, футурологів, створюються асоціації, рухи, що виступають за розвиток даної концепції, і слід зазначити, що трансгуманізм набуває все більшого значення в сучасній науці. Отже, трансгуманізм, на нашу думку, являє собою закономірну філософську концепцію, яка продовжує традицію соціально-філософських пошуків відповідей на питання: «Звідки ми прийшли? Хто ми? Куди ми йдемо?»

Говорячи про концепції трансгуманізму, слід зазначити, що основні з них найбільш повно відображені в роботах Ф. Есфендіарі, Р. Еттінгера, Р. Курцвелля.

Одним з основних положень трансгуманізму є ідея, що сучасна людина не є вершиною еволюції виду *Homo Sapiens*, а, скоріше, виступає її початком, тому основним завданням трансгуманістів є створення на першому етапі «транслюдини» – індивіда, який активно готується стати постлюдиною, використовує всі існуючі можливості для самовдосконалення, а на другому – «постлюдини» (*posthuman*) – такої технологічно модифікованої істоти, яка із загальноприйнятої точки зору вже не є людиною. Тобто мова йде про виникнення нового біологічного виду – *Homo Sapientissimus* або *Homo Sapiensplus* (людина розумніша або вдосконалена). Трансгуманісти покладаються на біотехнології та інші передові технології для розв'язання проблем, пов'язаних з людським здоров'ям та розумовим розвитком. Ця новітня течія передбачає оптимізацію людських фізичних та розумових можливостей поруч з інформаційно-технічним розвитком.

З позицій трансгуманізму головним чинником посилення інтелектуальних здібностей людини в напрямі становлення транслюдини і початку формування постлюдини виступає штучний інтелект. Сфера штучного інтелекту стала досить активно і швидко розвиватися після виникнення перших комп'ютерів. Сьогодні елементи штучного інтелекту застосовуються у багатьох сферах: від побутової техніки до управління атомними станціями. З кожним днем комп'ютери та інші технічні прилади все більше удосконалюються і це дає привід вважати, що через декілька десяти років штучний інтелект досягне рівня людини, а потім і перевершить її. Багато трансгуманістів вважають, що розвиток штучного інтелекту призведе до появи постлюдини, оскільки можливості людського тіла і розуму з кожним днем збільшуються завдяки використанню безлічі сучасних інструментів.

Отже, можна стверджувати, що штучний інтелект у майбутньому зможе вивести людство на новий рівень, змінити життя кардинально, вирішити багато глобальних проблем та позитивно вплинути на життя людини. Але чи справді все буде так? Спираючись на дослідження вчених у цій сфері, тема трансгуманізму, розвитку так званих соматичних прав та штучного інтелекту є дискусійною, адже наслідки зазначених явищ дуже неоднозначні та непередбачені.

Гуманізм як ідеал суспільного розвитку та існування передбачає цінність індивідуального людського життя, визнання гідності та свободи людини, можливість і необхідність її самовдосконалення. Традиційний гуманізм, на думку трансгуманістів, себе вичерпав і гальмує науково-технічний прогрес. «Трансгуманізм» – це любов до іншої, генетично модифікованої людини (постлюдини, транслюдини, *homosupertecnologicus*). Звичайних людей трансгуманісти розглядають як соціальних тварин, все життя яких складається із суспільно прийнятих алгоритмів [1]. Наразі це все опинилось під загрозою експансії новітніх технологій, які підривають основи людського життєвого світу. Виникла реальна проблема втрати контролю над науковим і технологічним розвитком, а також загроза все більшого непорозуміння між людьми, націями і навіть цивілізаціями. Також, буде інше уявлення про життя і здоров'я людини. Щодо психологічного аспекту, то тут також є багато дискусій та варіантів розвитку людини як індивіда та особистості. Із негативних явищ, що можуть наступити – втрата людиною власної індивідуальності, самобутності та неповторності. Перетворення живого, створеного природою, організму на кіборга. А надалі, можливо, і взагалі зникнення поняття «народження» в тому розумінні, яке є наразі.

Під час роздумів над майбутнім людства при реалізації проектів постгуманістичного майбутнього, сформувалися як апологетичні, так і критичні погляди. Критика спрямована в основному на те, що використання технологій може призвести до неочікуваних соціальних та морально-етичних наслідків, які нестимуть загрозу загальнолюдським цінностям. Одним із таких критиків є Френсіс Фукуяма, якого часто іменують біоконсерватором за його позицію, висловлену у праці «Наше постлюдське майбутнє» (2002), де він називає трансгуманізм «небезпечною ідеєю». З одного боку, як зазначає мислитель, наслідки біотехнології можуть виявитися не такими страхітливими, як ми собі уявили, але проблема в тому, що це може бути той різновид зла, який важко ідентифікувати. І важко провести межу між очевидними перевагами і неочевидними загрозами. Іншими словами, змінам підлягатиме людська природа, яка лежить в основі уявлення про людську гідність і на якій побудована концепція прав людини. Людську гідність Ф. Фукуяма називає своєрідним фактором «Х», оскільки її дуже важко визначити, але в тому, що вона є,

сходяться всі, включно з найзапеклішими матеріалістами. Зрештою, він визначає її як складну взаємодію таких суто людських якостей, як здатність робити моральний вибір, наявність розуму і широкої гами емоцій. Задля збереження цієї гідності Фукуяма пропонує встановити контроль над біотехнологіями, які можуть спричинити зміни в людській природі, а відтак – "... мати потенційно зловісні наслідки для ліберальної демократії і самої природи політики" [2, с. 19]. Такий аспект впливу технологій на буття людини змушує замислюватися над засобами встановлення певного балансу між можливостями тіла людини і можливостями технологій, які значною мірою перевищують природні людські дані, адже наслідки впливу технологій можуть виявитися доволі непередбачуваними для майбутнього людства. Зокрема, такі вчені, як Н. Карр, С. Сейтл, Ш. Таркл, А. Курпатов, наголошують на небезпеці надмірного впливу інформаційних технологій, оскільки вони не тільки модифікують способи роботи та комунікації людини, автоматизуючи і полегшуючи їх, але також перебудовують її нервову систему і систему сприйняття в бік послаблення когнітивних функцій.

Поміркованішу та оптимістичнішу позицію займає Кетрін Хейлз, яка пропонує позитивний спосіб мислення про перехід до проекту постлюдства, який, на її думку, став можливим внаслідок трансформації самого поняття інформації, і власне ця трансформація вплинула на зміну "класичної парадигми" розуміння людини. Якщо для класичного раціонального дискурсу притаманне виділення матеріального носія інформації, то постлюдство віддає тотальну перевагу інформаційному патерну перед матеріальним. Оскільки людина тепер постійно "підключена" до відповідного інформаційного носія, її особистість не може бути концептуалізована поза інформаційним дискурсом, а постлюдство згодом слід буде трактувати як загальне поле інформації, яке циркулює, змінюється та спілкується між собою. У постлюдському світі не буде істотних відмінностей між тілесним існуванням та комп'ютерним моделюванням, кібернетичним механізмом і біологічним організмом, що призведе до втрати тілесності та усвідомлення тіла як рудиментарної структури, а отже, людина буде являти собою радикально нову постантропологічну структуру.

Позитивний бік і певний привід для оптимізму можна побачити в тому, що "постлюдське" являє собою радісну перспективу виходу з деяких старих рамок і відкриття нових напрямків думки про те, що значить бути людиною" [3, с. 369]. Едвін Гатчінс, теоретик та розробник концепції "розподілених середовищ пізнання", солідаризується з К. Хейлз у питанні позитивного трактування розподілу прийняття рішень між людськими і нелюдськими чинниками. Сучасна людина, на його думку, здатна на більш складне пізнання, не тому, що стала розумнішою, а тому, що побудувала більш витончене та "розумне середовище під себе". Тому, як зазначає К. Хейлз: "З погляду на перспективу, явище партнерської співпраці людей з розумними машинами видається не стільки узурпацією права та відповідальності людини, а їхнім подальшим розвитком у побудові розподілених середовищ пізнання, причому це конструювання триває вже тисячі років" [3, с. 375]. Для цього людям, на думку К. Хейлз, варто перестати вважати себе єдиним джерелом, з якого походить влада, необхідна для панування та контролю над середовищем. За допомогою інформаційних технологій розширюються функціональні можливості людини, оскільки розширюються параметри пізнавальної системи, в якій людина існує.

З одного боку, технології дають шанси позбутися багатьох проблем, зокрема біологічних (старіння, хвороби, смерть), але з іншого, – створюють нові дилеми морального характеру, до яких людство ще не готове. Все це може поставити під загрозу "основи нашої людськості", тому дуже важливо на цьому етапі опрацьовувати такі шляхи осмислення взаємодії людей з "розумними машинами", які малювали б для нас оптимістичні сценарії розвитку цих процесів, оскільки саме вони можуть стати визначальними для нашого майбутнього. Для цього потрібне розгортання ґрунтовних філософських дискусій, зокрема щодо завдань, які ми, як люди, ставимо перед собою. Оскільки, як застерігає Ю. Н. Харарі: "Чи є у світі щось небезпечніше за незадоволених та безвідповідальних богів, які не знають, чого вони хочуть?" [4, с. 520]. Як Іммануїлу Канту колись доводилось обмежити знання, щоб уступити місце вірі, не виключено, що людству невдовзі доведеться обмежити знання і технології, щоб зберегти Людину.

Література

1. Трансгуманизм: інтерв'ю с Михаилом Батиным от 12 апреля 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://leo.me/dnevnik/2012/04/12_Batin.html.
2. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. Последствия биотехнологической революции / Ф. Фукуяма; пер. с англ. М. Б. Левина. – М.: ООО "Издательство АСТ":ОАО "ЛЮКС", 2004. – 349.
3. Хейлз Н. Кетрін. Як ми стали постлюдством. Віртуальні тіла в кібернетиці, літературі та інформатиці / Переклад С. Марічева. К.: Ніка-Центр, 2013. – 426 с.

4. Харарі Ю. Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / Ю. Н. Харарі; пер. з англ. Я. Лебеденка. – Харків: КСД, 2018. – 543 с.

Потапенко О.П., асист.; Шовкун Н.Г., лабор., Бєлова Л.М., асист.;
Шпак В.П., асист.; Воловодовський Р.П., асист.;
Жданова Т.В., асист., каф. дитячої терап. стомат.
та профілактики стомат. захворювань,
ПВНЗ «Київський медичний університет»

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ.

Інклюзивне навчання – закономірний етап розвитку системи освіти в будь-якій країні світу, процес, в який залучені всі високорозвинені країни. В основі практики інклюзивної форми навчання лежить ідея прийняття індивідуальності кожного окремого учня і, отже, навчання має бути організоване таким чином, щоб задовольнити особливі потреби кожної дитини з обмеженими можливостями здоров'я. Визначення оптимальних шляхів і засобів впровадження інклюзивного навчання базується на основі відповідного нормативно-правового, навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення.

В основі трансформації системи вищої освіти в розвитку інклюзивних підходів в освіті лежить, насамперед, найважливіші міжнародні правові акти – декларації і конвенції, укладені під егідою Організації Об'єднаних Націй (ООН) та Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), що стосуються прав людини і неприпустимості дискримінації за будь-якої причини:

Загальна Декларація прав людини (ООН, 1948);
Декларація прав дитини (ООН, 1959);
Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (ЮНЕСКО, 1960);
Декларація соціального прогресу та розвитку (ООН, 1969);
Декларація про права розумово відсталих осіб (ООН, 1971);
Декларація про права інвалідів (ООН, 1975);
Санбергська декларація (ЮНЕСКО, Торремолінос, Іспанія, 1981);
Всесвітня програма дій щодо інвалідів (ООН, 1982);
Конвенція про права дитини (ООН, 1989);
Всесвітня декларація про освіту для всіх - задоволення базових освітніх потреб (Всесвітня конференція за освітою для всіх, Джомтьєн, Таїланд, 1990);
Стандартні правила ООН щодо забезпечення рівних можливостей для інвалідів (ООН, 1993);
Саламанкська декларація про принципи, політику та практичних діях у сфері освіти осіб з особливими потребами (Всесвітня конференція за освітою осіб з особливими потребами, Саламанка, Іспанія, 1994);
Гамбурзька декларація про навчання дорослих (V Міжнародна конференція за освітою дорослих, Гамбург, Німеччина, 1997);
Дакарські Рамки дій. Освіта для всіх: виконання наших загальних зобов'язань (Всесвітній форум з освіти, Дакар, Сенегал, 2000);
Конвенція про права інвалідів (ООН, 2006).

Ці міжнародні правові акти затверджують право кожного індивідуума на освіту і право отримати таку освіту, яка не дискримінує його ні з якої ознаки - будь то статевої, расової, релігійної, культурно-етнічної чи мовної приналежності, стану здоров'я, соціального походження, соціально-економічного стану, наявності статусу біженця, іммігранта, вимушеного переселенця і т.п.

Напрямами роботи по організації інклюзивного освітнього процесу є:

- наукове і методичне забезпечення діяльності педагогічних колективів, що беруть участь в реалізації інклюзивного освітнього процесу;
- психологічний супровід всіх суб'єктів інклюзивного освітнього процесу (діти, батьки, педагоги, тьютори);
- проектування процесу взаємодії різних рівнів освітньої системи;
- розробка практико-орієнтованих технологій індивідуального навчання і психолого-педагогічного супроводу процесу включення дитини з обмеженими можливостями здоров'я в загальноосвітнє середовище;
- моделювання компонентів і змістовного наповнення інклюзивного освітнього середовища шляхом створення гнучких освітніх стандартів для дітей з різним рівнем стартових можливостей;